

Takács Gyula

Fejezetek a hadtörténelemből¹

Az alábbi cikk a Hadtörténelmi esték előadássorozat keretében 2006 és 2010 között elhangzott előadásokat összefogó kötet recenziója. A kezdeményezés létrejöttének körülményeiről szóló bevezetőt követően egy-egy bekezdésben összefoglalás olvasható a tanulmányokról, illetve némi nemzetközi összehasonlítás mellett a szerzőkről is szó esik.

A Pécsi Tudományegyetemen 2006. február 22-én indult útjára a *Hadtörténelmi esték* című előadássorozat. A rendezvény előzményei 2004 decemberéig nyúlnak vissza, amikor egyetemi hallgatók és oktatók közreműködésével megalakult a Magyar Hadtudományi Társaság Dél-dunántúli Tagozata. A szervezet tevékenységét (konferenciák, kiállítások, terepgyakorlatok szervezése) a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemmel és a Hadtörténelmi Intézet és Múzeummal folytatott együttműködés is támogatta. Már az első sikeres esemény lebonyolítását követően felmerült az ötlet, hogy szükség lenne egy olyan állandó fórumra az egyetemen, amely a hallgatóknak is lehetőséget nyújtana hadtörténelmi témájú kutatásaik bemutatására. A kezdeményezéshez Történettudományi Intézet mellett a kar Hallgatói Önkormányzata is csatlakozott. Rövid időn belül kialakult egy tevékeny közösség, amelyben a szervezők szándékainak megfelelően az előadásokon egyszerre gyűlhettek össze a tudományos fokozattal rendelkező oktatók, doktoranduszok, hallgatók és a témák iránt érdeklődők. Ebben a kötetben ezúttal a 2006 és 2010 között elhangzott előadások közül válogattak össze mintegy tucatnyit a szerkesztők.² Minderről az előszóban prof. dr. Fischer Ferenc, a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának dékánja emlékezett meg támogató szavakkal.

* * *

1 Bene Krisztián – Dávid Ferenc – Sarlós István (szerk.): *Fejezetek a hadtörténelemből. Válogatás a Hadtörténelmi esték 2006 és 2010 között elhangzott előadásaiból*. Pécs, 2011. Magyar Hadtudományi Társaság, 265 p., 30 ill., ISBN 978-963-89383-0-5, ISSN 2062-9788, papírkötés.

2 A kötetben közreműködő szerzők további publikációiról a Magyar Tudományos Művek Tára honlapon (<http://www.mtmt.hu>) lehet részletesebben tájékozódni.

A szerzők szerinti betűsorrendbe szerkesztett tanulmányok között Bebesi György³ és Lengyel Gábor⁴ közös írása olvasható először. Az *Adalékok az afganisztáni tálib rendszer kiépüléséhez és sajátosságaihoz* címet viselő tanulmány alapvetően a mudzsahedin uralom időszakától a tálib rendszer kiépüléséhez vezető utat mutatja be az 1992 és 2001 közötti időszakban. A központi kormányzat helyzetének tükrében megismerhetjük a helyi hatalmi szerveződések működésének jellegzetességeit, a hadurak és milíciák által egy-egy terület fennhatóságáért folytatott harcainak hátterében fellelhető indokokat. Felvázolásra kerülnek a kirajzolódó tendenciák, szó esik a fontosabb személyiségek által betöltött szerepekről, a mozgalmak vallási ideológiájáról, továbbá a szerzők kitérnek Pakisztán befolyásának kérdésére is.

Bene Krisztián, a *La collaboration militaire française dans la Seconde Guerre mondiale* című monográfia szerzője⁵ a *Francia Idegenlégió észak-afrikai harcai a tengelyhatalmak ellen* című írásában a háború kitörése előtti szervezeti és létszámviszonyok rövid áttekintését követően (a franciaországi harcokban mutatott helyállást érintve) az alakulat történetének egyik válságos időpontját választotta kiindulópontként. A norvégiai küldetéséből Angliába visszatérő, majd tovább harcoló dandárhoz kapcsolódva az észak-afrikai hadszíntéren több különböző természetű és váltakozó sikerű hadművelet elevenedik meg a továbbiakban, közöttük Masszava bevétele, a bir hakeimi ütközet vagy az el-alameini harcok. Ez utóbbi két esemény és a tunéziai hadjárat leírását követően (megemlítve a „gaullista” és „pétainista” egységek közötti viszonyt) vonja le következtetését a szerző a légiósok kitarításának jelentőségéről.

Cseh Valentin⁶ Hunyadi János élettörténetének első időszakát áttekintő tanulmánnyal (Hunyadi János katonai pályája 1442-ig) járult hozzá a kötet létrejöttéhez. Érzékeltetve a korai évek kutatását megnehezítő körülményeket, Engel Pál kutatásai nyomán elindulva tárgyalja a középpontba helyezett személy felemelkedését. Szól az Ozorai Pipo mellett töltött apródevekről; a Lazarevics István vagy Újlaki István mellett töltött időről; felsorolja mindazokat a jelentős személyeket, akikkel Zsigmond király szolgálata során találkozott Itáliában és a szörényi bántságban. Ulászló

-
- 3 Bebesi György habilitált egyetemi docens, a PTE-BTK Újkortörténeti Tanszék tanszékvezető-helyettese, a huszadik századi orosz és szovjet társadalom kutatói nemzetközi szövetségének magyarországi képviselője, továbbá az Orosz Tudományos Akadémia Szlavisztikai Intézet hungarológiai munkacsoportjának tudományos partnere.
 - 4 Lengyel Gábor a PTE Történettudományi Intézetében működő Modernkori Oroszország és Szovjetunió Történeti Kutatócsoport tudományos titkára. Többek között a kozirjevi külpolitika témájában és a XX. Század végi Afganisztán történelmének területén végzi kutatásait a PTE-BTK Interdiszciplináris Doktori Iskola Európa és a magyarság a XVIII–XX. században doktori program doktoranduszaként.
 - 5 Bene Krisztián egyetemi adjunktus, a PTE-BTK Francia Tanszék oktatója, az MTA köztestületének és a Magyar Történelmi Társulatnak tagja. *A francia fegyveres kollaboráció a második világháborúban* című doktori disszertációját 2010-ben védte meg sum cum laude minősítéssel. A témához lás: *A francia hadsereg az Afrika Korps ellen: Bir-Hakeim*. [In: V. Grastyán konferencia tanulmánykötet. Pécsi Tudományegyetem, Grastyán Endre Szakkollégium, Pécs, 2008. 17–26.]; *La 1re Brigade française libre dans la bataille de Bir Hakeim*. [In: *Öt kontinens*, 2008. 9–24.]; *La Phalange africaine*. [In: *Újlatin filológia* 3. 219–234.]
 - 6 Cseh Valentin a Magyar Olajipari Múzeum történész-muzeológusa, a ZMNE Hadtudományi Doktori Iskola hallgatója. Egyaránt folytat kutatásokat a magyar olajipari létesítmények elleni második világháborús légitámadások témájában és a késő középkori magyar hadtörténelem területén. *Nándorfehérvár ostroma, 1456* című kötetének kézírata 2006-ban a Honvédelmi Minisztérium és a Magyar Írószövetség közös pályázatán a Honvéd Vezérkar főnökének különdíját nyerte el.

király hatalmának megszilárdulásában betöltött szerepét a Bátaszék melletti ütközet leírásával illusztrálja, majd az 1441–1442. évi történések áttekintése során kiemelte, hogy Hunyadi offenzív hadműveleteket szorgalmazott az oszmánokkal szemben. Hosszabb korabeli idézetekkel és csataleírásokkal tarkított szöveg gondos összefoglalás, amely hasznos olvasmánynak tekinthető.

Dávid Ferenc⁷ (a Hadtörténelmi Közlemények 2006. évi 3. számában megjelent tanulmányát követően) ezúttal ebben a kötetben eleveníti fel az 1956. évi mecseki ellenállás egy másik emlékezetes epizódja, a pécsváradi rendőrőrs elleni rajtaütés témáját. Aprólékos kutatómunka nyomán részletesen tárja az olvasó elé az eseményeket, kezdve a támadásban résztvevő személyektől, a kidolgozott terveken, az akció végrehajtásán át, a végkövetkeztetésig: „a támadás nem nevezhető kudarcnak, de a mecseki szabadságharcos csoport szempontjából vereségként könyvelhető el”. A jól megírt szöveg elsődleges forrásokon alapul, pontos és hiánypótló információkkal szolgál mindenki számára, aki érdeklődik az 1956-os események vidéki vonulata iránt. A szerző terjedelmes és informatív jegyzetapparátussal alátámasztott szöveggel jól dokumentálta a vállalkozás momentumait.

Kajtár István⁸ *Az osztrák-magyar haditengerészet jelképeiről* című tanulmányában egy szűk, de annál érdekesebb területre kalauzolja az olvasót. A hadihajó-nevek szimbolikáján keresztül jut el a szöveg a tengeri felségjogot jelképező lobogó és a dualista közjog összefüggéséhez, majd a rangjelző lobogók ismertetése és a kereskedelmi flottánál adományozott díszlobogó leírása következik. A szerző ezt követően kitér a K. u. K. Yacht-Hajóraj és az osztrák Lloyd-társaság (sajátos helyzetéből adódó) lehetőségeire a megkülönböztető lobogók alkalmazása terén. Tárgyalja a kifejezetten a Szent István csatahajóhoz kötődő jelképeket, részletezi a közös haditengerészet végső lobogóbevonásának eseményét, végül áttekinti a tudnivalókat a német Prinz Eugen nehézcircikálón megjelent osztrák–magyar díszlobogóról.

Kolontári Attila⁹ a Szovjetunió afganisztáni intervenciójának okait és következményeit foglalta össze *Az afganisztáni szovjet beavatkozás külső és belső körülményei* címen közölt írásában. Kezdő epizódként az ún. áprilisi forradalom szolgál, majd az aktuális világpolitikai helyzetből kiindulva vizsgálja a szerző a történések hátterében fellelhető tényezőket. Szóba kerül, hogy a Kreml döntéshozói miért határozták el magukat

7 Dávid Ferenc a PTE-BTK Interdiszciplináris Doktori Iskola Európa és a magyarság a XVIII–XX. században doktori program ösztöndíjas hallgatója. Kutatási területe: a HM Katona Politikai Osztály, Csoportfőnökség, illetve a Katonai Elhárító Főcsoportfőnökség szervezete és működése az 1945 és 1950 közötti időszakban, lásd például *A Katpol szervezete és jelentősége a pártállamiság kiépítésében, 1945–1950.* című írását [In: Antos Balázs, Tamás Ágnes (szerk.): Szemelvények ötszáz év magyar történelméből. A III. modern kori magyar történelmi PhD konferencia tanulmányai. Szeged, 2011 259–269.]; *A Katpol kémelhárító tevékenysége, 1945–1950. Francia kének, magyar elhárítás.* [In: Oszetzky Éva, Bene Krisztián (szerk.): Újlatin nyelvek és kultúrák. PTE, MTA PAB, Pécs, 2011 247–258.]

8 Kajtár István az MTA doktora, a PTE-ÁJK Jogtörténelmi Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára és a PTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola tőzstagja, MTA Állam- és Jogtudományi Szakbizottság Jogi Albizottságának és a Magyar Katonai és Hadijogi Társaság tagja.

9 Kolontári Attila egyetemi docens, korábban a Hidegháború Történelmi Kutatóintézet tagja, jelenleg a PTE Történettudományi Intézetében működő Modernkori Oroszország és Szovjetunió Történelmi Kutatócsoport helyettes vezetője. Doktori értekezését a két világháború közötti magyar-szovjet diplomáciai és politikai kapcsolatok témájában védte meg.

nehezen a bevonulásra; megtudhatjuk hogyan befolyásolta az eseményeket az Afgán Népi Demokratikus Párton belüli szembenállás és az amerikai elnökválasztás, miként éreztette hatását a fegyverkezési verseny új fejezete, a hidegháborús szembenállás logikája. A szerző végül kitér Brzezinski és Varennyikov álláspontjának magyarázatára, továbbá foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy az afganisztáni konfliktus milyen összefüggésben állhat az iszlám radikalizmus és a nemzetközi terrorizmus összefonódásával.

Kult László¹⁰ Japán délkelet-ázsiai, illetve csendes-óceáni expanziós törekvések és az amerikai háborús izoláció (a távol-keleti térségben „nyitott kapu”) elképzelését összefoglalva kezdi *Pearl Harbor – a meglepetés stratégiája* című tanulmányát, amelyet a hawaii támaszponton a kérdéses időpontban tartózkodó egységek felsorolásával és elhelyezkedésük leírásával folytat. A hadművelet bemutatása előtt kitér a japán szándékokról való korábbi értesülés kérdésére, majd a támadás szakaszainak tárgyalása következik. Időpontok megadásával, iránymegjelölésekkel, veszteségadatok felsorolásával, harcászati tényekkel, valamint az ismertebb személyek szerepének megemlégtetésével. A szerző végül taglalja a következményeket és hatásokat, továbbá kitér a történeteket vizsgáló amerikai jelentések tartalmára.

Lengyel Gábor¹¹ *A szovjet-afgán háború befejezésének körülményei, a szovjet vereség katonai okai* című írásában a Szovjetunió '80-as évekbeli állapota alapján kezd annak tanulmányozásába, hogy milyen politikai tényezők, illetve hadviselési sajátosságok vezettek az afganisztáni intervenció kudarcához. A szerző áttekinti a helyzet rendezésére irányuló diplomáciai tárgyalások legfontosabb momentumait, kiemeli Pakisztán helyzetét, ismerteti Gorbacsov álláspontját a Szovjetunió belső problémáinak és külpolitikai terheinek összefüggéséről, illetve jellemzi Nadzsibullah politikai taktikáját. Részletesen ábrázolja a harcok jellegzetességeit a gerilla-hadviselés elemeitől kezdve, a külföldi haditechnikai ellátáson át, a néhol leküzdhetetlen terepviszonyok okozta nehézségekig. Logikusan felépített gondolatmenettel kíséri végig az olvasót a hosszabb idézetekkel illusztrált végkövetkeztetésig.

Antonio Domingo Lilón¹² *Magyar katonák a dominikai fegyveriparban (1947–1957)* című tanulmánya kifejezetten érdekes része a kötetnek. Számos lényeges információval szolgál azokról a magyar személyekről (korábbi katonatisztekéről), akik a dominikai Corporación Hispaniola cég sikeres működésében fontos érdemeket szereztek. Összefoglalja az elérhető életrajzi adatokat a vezérigazgató Kovács Sándorról és a fegyvergyár kialakítására vonatkozó tervben közreműködő Lotsos Vilmosról.

10 Kult László a Baranya Megyei Levéltár levéltárosa, a PTE-BTK Interdiszciplináris Doktori Iskola Európa és a magyarság a XVIII–XX. században doktori program hallgatója, témája: Pécs kulturális pozíciója a Kádár korszakban. További kutatási területei: a második világháború diplomáciai kapcsolatai, illetve a csendes-óceániai hadszíntér eseménytörténete. Publikációi megjelentek a Baranyai Történelmi Közlemények kiadványsorozatban, a Pécsi Szemlében és a Pécs Lexikon hasábjain

11 Lengyel Gábor a PTE Történettudományi Intézetében működő Modernkori Oroszország és Szovjetunió Történelmi Kutatócsoport tudományos titkára. Többek között a kozirjevi külpolitika témájában és a XX. Század végi Afganisztán történelmének területén végzi kutatásait a PTE-BTK Interdiszciplináris Doktori Iskola Európa és a magyarság a XVIII–XX. században doktori program doktoranduszaként.

12 Dr. Antonio Domingo Lilón egyetemi docens, PTE-BTK Spanyol Szeminárium oktatója, az MTA–PTE Magyarország, Európa és Ibero-Amerika Kutatócsoport, illetve a PTE Ibero-Amerika Központ munkatársa, az Acta Scientiarum Socialium folyóirat szerkesztőségi tagja.

Felvázolja az üzem elhelyezkedését, áttekinti a vállalat termelési kapacitását, beszámol a szervezeti hierarchiáról, kitér az exportsikerekre, bemutatja a neves külföldi látogatókat. A feldolgozott források alapján a szerző úgy találja, hogy a gyár mind politikai, mind gazdasági szempontból sikeres vállalkozás volt, és rámutat arra a sajátosságra, hogy az üzem mindvégig az amerikai hatóságok kontrollja alatt állt.

Miszler Tamás¹³ jóvoltából a hafrsfjordi ütközet elevenedik meg a kötet oldalain, amelyről már a bevezetőben jelzi, hogy a Norvégia történelmében és a norvég nemzeti emlékezet jelentős helyet elfoglaló esemény. A tanulmány a csata körülményeit Harald király ország-egyesítési folyamatában helyezi el, így a korai politikai és területi viszonyok ismertetése mellett a korabeli krónikásokra vonatkozó észrevételek sem maradhatnak el. Az ütközet részleteinek összefoglalása gondos munkával történt, és tekintettel lévén a téma vizsgálatának nehézségeire, a szerző hosszú, magyarázó lábjegyzetekkel segíti az olvasót. A szövegben nemcsak egyes kutatók módszereire utal, hanem kitér a későbbi források hiányosságaiból adódó tévedésekre is.

Dávid Ferenc írása mellett Rozs András¹⁴ munkája (Fegyveres harcok a Mecsekben és a Dél-Dunántúlon 1956. november 4–22.) is 1956-ba és Baranya megyébe kalauzolja az olvasókat. A tanulmány a helyi katonatanács védelmi előkészületeinek, illetve a szovjet csapatok Pécsre történő bevonulásának áttekintésével indul, majd a „mecseki láthatatlanokként” maguknak hírnevet szerzett egyetemisták, munkások, nemzetőrök, katonák fegyveres ellenállásával foglalkozik. Számos hivatkozással, kiegészítő megjegyzéssel és pontos adatokkal kísért szövegből jól kitűnik a harcok jellege, az alkalmazott taktika, a küzdelem körülményei. Az olvasó képet kaphat a helyi lakosok erőfeszítéséről, az ellenállók felszereltségéről és szervezettségéről, az ország elhagyásának módjáról, továbbá a rendelkezésre álló visszaemlékezésekről.

13 Miszler Tamás a pécsi Benedek Ferenc Jogtudományi és Közgazdaságtudományi Szakkönyvtár könyvtárosa. A PTE-BTK Interdiszciplináris Doktori Iskola Kárpát-medence és a szomszédos birodalmak doktori program hallgatójaként a középkori és korajúrkori Norvégia történetét kutatja.

14 Rozs András történész, a Baranya Megyei Levéltár nyugdíjazott főlevéltárosa. XVIII–XIX. századi gazdaság- és társadalomtörténeti, illetve XX. századi politikátörténeti tanulmányokat publikált a Baranyai Helytörténetírás, a Baranya Történelmi Közlemények és a Pécs Története Alapítvány kötetekben.

Sarlós István¹⁵ *Német haditengerészet kereskedelmi háborúja az első világháborúban* című munkájában a kiscirkálók és segédcirkálók világtengereken vívott harcait tárgyalja. A szerző az általános stratégiai helyzet felvázolása után figyelmét a német haditengerészet erőfeszítései felé fordítja, amelyekkel az antanthatalmak utánpótlási útvonalainak elvágására törekedett. A különböző hadihajók küldetései mentén szerkesztett szövegben az olvasó az érzékletes leírásoknak köszönhetően pontos képet kap a kereskedelmi háborúnak e kevésbé ismert oldaláról. Az olvasó – többek között – megtudhatja, hogyan próbálta a túlerőben lévő ellenség megtörni egy folyótorkolatban rekedt, már-már elavultnak tekinthető cirkáló ellenállását; vagy miként vált egy német hajó elnevezése a maláj nyelv részévé.

Végh Ferenc¹⁶ a *Hadügyi forradalom a kora újkorban a technika szemszögéből* címmel megjelent leírásában a haditechnikai fejlődés államigazgatásra és társadalompolitikára gyakorolt történelmi jelentőségű hatásainak összerendezésével készített háttérrel a kézi lőfegyverek térnyerésének tárgyalásához. Az állandó hadseregek kialakításához vezető folyamat (a XV. század közepe és a XVIII. század dereka közötti időszakban) mozgatórugójának tekinthető fegyvertípus fejlődéstörténetének lényegre törő taglalása során a szerző – többek között – ír a muskéta szó eredetéről, az előlőről történő töltési procedúra körülményességéről, az elsütő-szerkezetek működési elvéről, a lovassági szálfegyverek kiszorulásáról, valamint a vértet jelentőségének csökkenése és a csőhosszúság közti összefüggésről.

* * *

Egy-egy tömörebb résztől eltekintve az előadások szövege gördülékeny, így közérthető megfogalmazásban nyújtanak olvasmányos, mégis szakszerű tájékoztatást a tárgy iránt érdeklődők és a témában érdekeltek számára egyaránt. Tanulmányok és folyóiratcikkek esetében elvárt módon az előadásokat változó terjedelmű, de minden esetben pontos, hivatkozásokot és kiegészítő megjegyzéseket tartalmazó lábjegyzetek kísérik. A bibliográfiával együtt ezek további útmutatásul szolgálhatnak az olvasó számára mind a szerzők adott témában született részletesebb feldolgozásai, mind a vonatkozó alapvető szakirodalom tekintetében.

A borítón egy tetszetős montázs látható, a kötet végén pedig harminc fekete-fehér kép kapott helyet, amelyek között található archív fényképfelvétel, térkép-vázlat, korhű illusztráció, kézírásos vázlat és az előadások hangulatát megörökítő fotó. Ezek jól illeszkednek az előadások szövegéhez, a kötet szerkesztőinek korlátozott lehetőségeihez mérten megfelelő illusztrációs háttérrel nyújtanak, és mivel a

15 Sarlós István a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltárának bajai levéltárosa, a PTE Grastyán Endre Szakkollégiumának korábbi munkatársa. A PTE-BTK Interdiszciplináris Doktori Iskola Európa és a magyarság a XVIII–XX. században doktori program doktoranduszaként kutatásai kiterjednek egyrészt a Duna menti kisvárosok két világháború közti gazdaságtörténetére, másrészt a XIX–XX. századi német haditengerészet történetére.

16 Végh Ferenc egyetemi adjunktus, a PTE Történelmi Intézetének keretében működő Középkori és Koraújkori Történelmi Tanszék oktatója. Az oszmánellenes védelmi rendszer szervezete és működése, valamint a korabeli katonatársadalom témájában végzett kutatásai – többek között – a *Keszthely végvár monográfiája – Egy prezidiális mezőváros katonatársadalma a XVI–XVII. században* című értekezésében és három önálló kötetében jelentek meg.

gondolatmenetek alapvetően nem ezekre támaszkodnak, így a nem is érezhető a további szemléltetés hiánya. Látható közöttük néhány érdekesség is: például az egyik forrásként használt feljegyzést kiegészítő vázlat, amit az esemény egyik résztvevője készített, illetve számunkra a magyar főmérnökről nevezetes közép-amerikai fegyvergyárról készült fénykép.

A kötet szerkesztői mellékelt fényképek előtt időrendi sorrendben felsorolták a Hadtörténeti esték 2006 és 2009 között elhangzott valamennyi előadását. Ebből kitűnik, hogy a hallgatói kezdeményezésekhez elismert egyetemi oktatók segítségével; továbbá hogy akár még egy hasonló kötetet is meg lehetne tölteni olyan, a sorozatban elhangzott, kevésbé közismert témákkal, mint például az új és páncél együttes előfordulása az Árpád-kori írott forrásokban vagy a magyar nemesi felkelés utolsó csatája. A kötet, a szerzők rövid bemutatása mellett, angol, német és francia nyelvű tartalomjegyzéket is tartalmaz.

A Hadtörténelmi esték előadássorozat – a megvalósítás lehetőségeitől eltekintve – hasonlóságot mutat külföldi egyetemek kezdeményezéseivel, így tulajdonképpen párhuzamba állítható a Columbus State University Military History Month rendezvényével,¹⁷ a West Chester University of Pennsylvania intézményében működő Military History Club programjaival,¹⁸ vagy a Northern Kentucky University egyetemen szervezett Military History Lectures Series előadásaival.¹⁹ Ez a kötet a maga módján csatlakozik dr. Michael Adams professzor megállapításához, amely szerint: „a háború az egyik leggyakoribb, legtolakodóbb és legköltségesebb emberi tevékenység; mindennapi életünknek olyan vonása, amelynek megértéséhez, az egyetemnek – mint az élethosszig tartó tanulás szószólójának – kötelessége segítséget nyújtani”.²⁰

A kiadványról összegzőképpen elmondható, hogy érdekes és hasznos olvasnivaló lehet mindenki számára, aki érdeklődik a hazai és egyetemes hadtörténelmi kutatás újabb eredményei iránt.

17 http://news.columbusstate.edu/index.php?option=com_content&view=article&id=1349:columbus-state-university-to-host-military-history-lectures&catid=38:history-and-geography&Itemid=49 (2012. március 21.)

18 <http://www.wcuquad.com/news/military-history-club-hosts-lecture-series-on-counterinsurgency-in-iraq-and-afghanistan-1.2685290#.T2ka59XLsin> (2012. március 21.)

19 <http://hisgeo.nku.edu/projects/militarylecture/index.php> (2012. március 21.)

20 Dr. Michael Adams professzor volt a Northern Kentucky University Military History Lectures Series programjának kezdeményezője. <http://hisgeo.nku.edu/projects/militarylecture/mhlsmission.php> (2012. március 21.)